

Ravasz József meséinek világa -, egy létező, s mindnyájunk számára elérhető helyen terül el: a mindenre nyitott tudat határvidékén, ahol az éber ráció áthajlik az álomba, s annak színpompás valósága kiszűrődik a realizálódott létbe, a félálom csipkefüggönyén keresztül. A gyakorlati valóság és az eszmei vágyvilág találkozási helye ez, s összekapcsolódásuké, akár azt is mondhatnám: nászüké -, hiszen a történetek konzekvenciái azt sugallják, hogy e kettőnek egyként való empirikus megélése a lélek síkján, maradandóan meghatározóvá válik az élet egészére nézve.

E szellemiség jegyében jellegzetesek azok az attitűdök, melyek a Ravasz József által teremtett irodalmon végigvonulnak. Első helyen kell kiemelni a találkozás rituáléját. Ebben a meseelemben az író rendszerint olyan szereplőket vezérel egymáshoz, akik a lét igen eltérő státuszaiban töltik be sorsukat. A találkozók egyike az emberi nem képviselője, karaktere azonban eltér az átlagostól. Titokzatos, furcsa, különc, filozófiai irányultságú; az emberiség közös sorsáért (s ezzel permanens összefüggésben: a cigányság sorsáért) felelősséggel és küldetéstudattal felruházott alakok a hősei.

A találkozó felek másika viszont főleg állat, esetleg növény, vagy természeti nagyhatalmak trónörököse. Ezek a jegyek már önmagukban is jellegzetesen a cigány mesevilág sajátjai: az elemek megszemélyesítése, az állatokkal való verbális- és metakommunikáció, természetfeletti lényekkel kötött egyességek, valamint a megdöbbenő erejű találkozás, mely sorsfordító értékűvé válik -, effektív elemei a cigány népmeséknek is.

Ahogyan a didaktikus orientáció is, mely Ravasz József tanmeséi esetében is elvitathatatlan. A szóbeliségre épülő cigány kultúra mese-ágazatában rendkívül nagy jelentőséggel esik latba a – minden korosztályt megszólító – történetek erkölcsi tanulsága, szocializációt segítő konzekvenciái és zsarátnokai, melyek mintegy bevilágítják a lehetséges utat a fény reményével áthatott jövő felé. Hittel, és fénnel áthatott világkép az, mely az író meséiből kibontakozik. Ideológiájánál fogva akár utópisztikusnak is jegyezhetnénk, s analógiába állíthatnánk Platón Atlantiszával, T. Campanella Napállamával, Morus Tamás Utópiája: Seholszigettel, vagy F. Bacon Új Atlantiszával, mint egy idealizált társadalom mítoszteremtéseivel.

Ez a törekvés, leképezve a cigányság egyetemes mértékű hazatalálására=hazára találására, az egész világ tudatszintjének emelkedettségét vetíti előre, mint alapfeltételt. Ahogy az egyik mese végkövetkeztetése megfogalmazza: a valódi otthon odabent van (a szívben, lélekben), ahol a különbségek találkoznak, s anélkül, hogy egyéni jellemzőikben megfogyatkoznának, egybeolvadnak a szélsőségek -, teljes és végtelen lesz a kör.

E teljesség révén pedig nehézségek nélkül értik egymást azok, akik racionális erőfeszítések árán sem voltak képesek erre a külső valóságban -, ahogyan ez Ravasz József meséiben történni szokott.

Talán nem véletlen, hogy éppen pünkösdi napján írok erről: mert nincs is annál találóbb észrevétel, mint hogy Ravasz József meséit pünkösdi lélek hatja át. Olyan, amelyben az igazság megszüli az egység nyelvét, és a szeretet, a figyelem, a megbecsülés nehézségei nélkül tanítja meg a szereplőket e közös nyelvre. Váratlanul, józanész számára megmagyarázhatatlan módon, és mégis diadalmasan.

Misztikusnak is nevezhetném ezért azt a mesevilágot, mely Ravasz József tollából elevenedik meg; elvitathatatlan a természetfelettsége, amely azonban a természettel nem ellenkezik, hanem annak kontrasztjait emeli olyan szintre, ahol egymással ismét az örök harmóniában állhatnak. Meséi a legelevenebb tanúi annak, hogy a természetfeletti nem ellentéte a természetesnek, hanem a lét dimenzióinak, mint egy hierarchiának magasabb síkja, egymást kiegészítő fokozatok.

Figyelemre méltó aspektus ezekben a történetekben, - mély filozófia és báj ötvözetében – a hirtelen környezetváltozás, illetve a környezet hirtelen elváltozása is. Határátlépésre utaló jel -, mikor is a lélek túllép a külső tényezők függvényében mindenkor hipotetikus-én korlátjain, s azokon túl – csaknem tulajdon döbbenetére! – ugyancsak saját magasabb önvalójának rétegeivel találkozik. Kikerülhetetlen, hogy felemlítsem azt a meghatározó analógiát, hogy ahogyan Pál apostol ír az újjászületés transzfigurációjáról, annak élményszerűen eleven, adekvát leírásai bontakoznak ki számomra az író meséiből. S hogy Isten országa bennünk van, - szintén Lukács-evangéliumi hittétel -, valamint hogy e belső magunkra találás által találjuk meg helyünket a külvilágban -, az legközvetlenebb formában a Kadzsím és a láthatatlan ember című történetben fejeződik ki, melyben a címszereplő ráébred, hogy önmagával folytatott párbeszédet (ahogy az ószövetségi Jákob tulajdon árnyékával dulakodott), s ahogy a valódi mester bennünk él, minden külső segítő csak megjeleníti azt.

A fenti mesében szereplő láthatatlanság szintén visszatérő elem az író műveiben. Vagy legalábbis, rendkívüli alázatot igénylő figyelem mellett válnak láthatóvá a találkozások egyes szereplői. Hosszú évek alázatos vándorlása-keresése után, parányiként, vagy éppen a vegetáció egészen más létsíkjának tagjaként. Ez utóbbi elem leghívebb hordozója annak, hogy az író mily mélységes, bensőséges tudati szimbiózisban él a természet egészével -, mindennel, amit Élet hat át. Ravasz József meséiben a Csoda mindig onnét lép életterünkbe, ahonnét a legkevésbé számítanánk rá. Mert éppen a leghétköznapibb életterületünkön nyílnak meg váratlanul a valóság magasabb dimenzióinak kapui, s olvassák le szelíden, egy szempillantás alatt a határokat, egy végtelen, színpompás, természet-szimfóniától zengő, mindenség-táncot járó lét harmóniája felé nyílnak meg.

Ilyen a világ, melyet Ravasz József álmodik, s melyet az álomlátás erejével valósággá elevenít -, ha nem is másutt, mint a lélekben. Hite az álmok sorsformáló erejében, ott tükröződik műveiben, melyek visszatérő motívuma a szereplők – megint csak: jellegzetesen a cigány mesékre jellemző – intuitivitása, mint alapelem is. Nem tudom kikerülni, hogy azt a műmesei ágazatot, melyet Ravasz József a cigány meseirodalomban megteremtett, Andersen mesevilágával rokonítsam. S nem csupán azért, mert egyetemes üzenetük cseng össze -, hanem azért is, mert meseviláguk álomdimenziói egyben kimondatlan ítéletet fogalmaznak meg a realitás fölött (ahogyan ugyanez a kritikai vonás megállapítható a fentebb felsorolt világhírű utópia-művekről is). A meghatározó különbséget csupán az hordozza munkásságuk üzenetében, hogy Ravasz József a szívben megtapasztalt isteni világot minden esetben át reméli menekíteni az emberi világ realitásába, és ott sorsformáló erővé avanzsálni.

Meseírói küldetése nem kevesebb, mint közvetíteni ég és föld -, cigány és nem-cigány -, lélek és lélek közt -, szavaival egy áldott világ lehetséges jövőképét megfesteni, s e vágya-álma magvait széthinteni gyermek és felnőtt olvasói szívében egyaránt. Adja az ég, hogy jó földbe hulljanak, és életet teremjenek!